

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage

The Mae Fah Luang Journal

การพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

คำนำ

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้วยการน้อมนำหลักการและแนวทางการพัฒนาของพระองค์ มาเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินโครงการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนอย่างยั่งยืน โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา ปัจจุบัน มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ดำเนินโครงการพัฒนาเชิงพื้นที่ ครอบคลุมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล รวม 10 พื้นที่ ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ซึ่งนอกจากบทบาทของนักปฏิบัติแล้ว มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ กำลังพัฒนาบทบาทการเป็นที่ปรึกษา และการเป็นห้องเรียนที่มีชีวิตเพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะอย่างเป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้จริง แต่ไม่ว่าจะดำเนินงานในบทบาทไหน เป้าหมายสำคัญของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ล้วนมุ่งไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนของสังคมวงกว้าง ใช้เวลาอย่างค่อยเป็นค่อยไป อยู่บนหลักเหตุและผลตามศักยภาพของคนและพื้นที่ เพื่อให้แน่ใจว่าคนในพื้นที่สามารถเป็นผู้สานต่อและยกระดับการพัฒนาต่อไปได้เองในอนาคต นั่นคือความยั่งยืนที่แท้จริง

ดังนั้น มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงวางโมเดลการพัฒนาเป็น 3 ชั้น คือ อยู่รอด พอเพียง และยั่งยืน โดยในชั้น “อยู่รอด” การพัฒนาจะเน้นการเข้าถึงและพัฒนาระบบพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ น้ำ ดิน ป่า สาธารณูปโภค และสาธารณสุข พร้อมๆ กับทำให้คนในพื้นที่มีรายได้เพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค จากนั้น จึงไปสู่

ชั้น “พอเพียง” ซึ่งให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพและมูลค่าทางการผลิตและบริการ คนในพื้นที่มีรายได้และการออมที่มั่นคง มีการศึกษาสูงขึ้น ภูมิปัญญาและหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ และชุมชนร่วมกันบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ และทำดีที่สุดถึงไปสู่ชั้น “ยั่งยืน” ซึ่งเน้นการพัฒนาให้คนมีหลักประกันในชีวิต มีภูมิคุ้มกัน มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สามารถสานต่อแนวคิดการพัฒนา และแบ่งปันองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกได้

เรื่องราวน่าสนใจจากพื้นที่ต่างๆ ในหนังสือเล่มนี้ จึงสะท้อนการพัฒนาหลากหลายระดับ และหลากหลายแง่มุม แต่ในทุกๆ เรื่องราวของคน การเติบโต การเปลี่ยนแปลง ความภูมิใจ ความสุข และศักดิ์ศรีของคนคือสิ่งที่เด่นชัดเสมอ

คณะผู้จัดทำ

- 6 คำนิยม
- 8 การขยายผลสู่ต่างประเทศ
- 12 บูรณาการเพื่อความยั่งยืนของชุมชน
- 18 เราดูแลป่า ป่าดูแลเรา
- 28 ปลุกคน สร้างผู้นำ เพื่ออนาคตของชุมชน
- 34 มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มุ่งชดเชยคาร์บอนให้หมดไป
- 38 แบรินด์ดอยดุงกับการพัฒนาสู่มาตรฐานระดับนานาชาติ

คำนิยม

นายยูริ เฟโดทอฟ (Mr. Yury Fedotov)
ผู้อำนวยการบริหารสำนักงานป้องกัน
ยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรม
แห่งสหประชาชาติ
(United Nations Office on Drugs and
Crime - UNODC)

การพัฒนาทางเลือกจะประสบผลสำเร็จอย่างดี หากมีข้อตกลงทาง
การเมืองและเงินทุนสนับสนุนที่เพียงพอ และมีตัวเชื่อมที่เป็นรูปธรรม
ระหว่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และการประชุมสมัชชา
สหประชาชาติสมัยพิเศษว่าด้วยปัญหาเสพติดโลก (UNGASS)

ตลอด 15 ปีที่ผ่านมา มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
รัฐบาลไทย และสำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรม
แห่งสหประชาชาติ (UNODC) ได้เน้นย้ำถึงผลลัพธ์อันแท้จริงจาก
การพัฒนาทางเลือก ตัวอย่างความสำเร็จที่สำคัญ คือ โครงการพัฒนา
ดอยตุงฯ (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภายใต้การดำเนินงาน
ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ตั้งแต่ปี 2531 เป็นต้นมา ความสำเร็จของ
ประเทศไทยและมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ในการขจัดปัญหาการปลูกฝิ่น
ภายในประเทศโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระยะยาวที่ยกระดับ
คุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ได้กลายเป็นแนว
ปฏิบัติและบทเรียนแก่ประเทศอื่นๆ ทั่วโลก

UNODC ทำงานร่วมกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และรัฐบาลไทยในการ
ผลักดันการพัฒนาทางเลือกให้เป็นวาระสากลเพื่อให้ชุมชนอื่นๆ ทั่วโลก
ได้รับประโยชน์จากประสบการณ์ดังกล่าว โดยรวบรวม แลกเปลี่ยน และ
เผยแพร่แนวทางการปฏิบัติของประเทศไทยในรูปแบบของเอกสาร
การประชุม สัมมนา การอบรม และการศึกษาดูงาน

เมื่อปี 2554 UNODC ได้จัดงาน International Workshop and
Conference on Alternative Development (ICAD) ขึ้นร่วมกับรัฐบาล
ไทยและเปรู ผลจากการประชุมได้นำไปสู่การจัดทำแนวปฏิบัติสากล
ว่าด้วยการพัฒนาทางเลือก หรือ International Guiding Principles on
Alternative Development

ต่อมาในปี 2556 มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้รับการยอมรับจากสหประชาชาติ
โดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UNGA) ให้เป็นแนวปฏิบัติ
ของสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาทางเลือก หรือ United Nations
Guiding Principles (UNGPs) on Alternative Development และในปี
2558 UNODC ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพจัดงาน ICAD2 ที่กรุงเทพฯ เพื่อ
ผลักดัน UNGPs สู่อำนาจปฏิบัติจริงต่อไป

วันนี้ นานาประเทศต่างตระหนักมากขึ้นถึงศักยภาพของการพัฒนา
ทางเลือก ที่ไม่เพียงลดการปลูกพืชเสพติด แต่ยังรวมถึงการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของชุมชน และกระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจแบบถูกต้อง
ตามกฎหมายด้วย UNODC จึงมุ่งหวังที่จะสืบสานความร่วมมือกับมูลนิธิ
แม่ฟ้าหลวงฯ อย่างใกล้ชิดในการส่งเสริมการพัฒนาทางเลือกและ
กำหนดนโยบายควบคุมยาเสพติดในอนาคตให้มีความสมดุลและใช้
การพัฒนาเป็นตัวนำ

การขยายผลสู่ต่างประเทศ

ผลจากการดำเนินงานกว่า 27 ปีของโครงการพัฒนาโดยดุษฎี พิสูจน์ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างชัดเจน และจากบทเรียนดังกล่าว มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงได้รับการร้องขอให้เผยแพร่ประสบการณ์สู่ประชาคมโลกที่กำลังประสบปัญหาเดียวกัน ในปี 2545 รัฐบาลเมียนมาร์และรัฐบาลไทยขอความร่วมมือให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ขยายผลโครงการไปยังหมู่บ้านหย่องซา รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่เคยปลูกฝิ่น ในปีเดียวกัน ประธานกรรมการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้รับเชิญจากรัฐบาลอังกฤษให้บรรยายพิเศษเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการพัฒนาในงานประชุมป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (Counter-Narcotic Strategy Conference) ซึ่งจัดขึ้นโดยรัฐบาลอังกฤษและ UNODC ณ กรุงคาบูล ประเทศอัฟกานิสถาน ซึ่งกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการศึกษาดูงาน นำไปสู่การดำเนินโครงการพัฒนาทางเลือกของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ในจังหวัดบัลคลีทางตอนเหนือของประเทศอัฟกานิสถานในปี 2549 - 2555

ต่อมา มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ยังดำเนินโครงการพัฒนาทางเลือกที่เมืองอาเจะห์ ประเทศอินโดนีเซีย และขยายพื้นที่ปฏิบัติงานไปยังประเทศเมียนมาร์ ได้แก่ รัฐฉาน และอำเภอเยนันทอง ในภาคมะกวย ซึ่งเป็นพื้นที่แห่งแล้งตอนกลางของประเทศเมียนมาร์ โครงการขยายผลทั้งหมดนี้พิสูจน์ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาแบบไทยสามารถใช้ได้จริงในต่างประเทศที่มีบริบททางภูมิประเทศ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองการปกครองแตกต่างกันเช่นกัน

ในด้านการผลักดันเชิงนโยบาย จากอดีตที่ประเทศไทยเคยเป็นหนึ่งในพื้นที่ผลิตฝิ่นรายใหญ่ที่สุดในโลก ปัจจุบัน ประเทศไทยกลายเป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จของการพัฒนาทางเลือก และเป็นผู้ส่งเสริมและเผยแพร่แนวทางการพัฒนาทางเลือกสู่เวทีนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเวทีพหุภาคี เช่น การประชุมของคณะกรรมาธิการยาเสพติดแห่งสหประชาชาติ (CND) และในระดับทวิภาคี ทั้งนี้ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ และรัฐบาลไทยทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการพัฒนาของไทยไปสู่สากล ในปี 2554 มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เป็นหนึ่งในผู้จัดงานประชุมนานาชาติ International Workshop and Conference on Alternative Development (ICAD) ร่วมกับรัฐบาลไทย รัฐบาลเปรู และ UNODC โดยการประชุม ICAD นี้มีผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกว่า 100 หน่วยงานทั่วทุกภูมิภาคของโลกเข้าร่วม ผลจากการประชุมนำไปสู่การจัดทำแนวปฏิบัติสากลว่าด้วยการพัฒนาทางเลือก หรือ International Guiding Principles on Alternative Development ซึ่งได้รับการยอมรับจากสหประชาชาติโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UNGA) ที่กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนธันวาคม ปี 2556 ให้เป็นแนวปฏิบัติของสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาทางเลือก หรือ United Nations Guiding Principles (UNGPs) on Alternative Development โดย UNGPs นี้เป็นเอกสารอ้างอิงสากลสำหรับประเทศสมาชิกในการดำเนินงานพัฒนาทางเลือกให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน ภายหลังจากที่งานประชุมนานาชาติ ICAD ครั้งที่ 1 มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ร่วมกับรัฐบาลไทย เมียนมาร์ เยอรมนี และ UNODC จัดงานประชุมนานาชาติ ICAD ครั้งที่ 2 ขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี 2558 ที่ประเทศเมียนมาร์และไทย โดยมีผู้เข้าร่วมกว่า 170 คน จาก 41 ประเทศทั่วโลก ประกอบไปด้วยข้าราชการระดับสูงจากประเทศที่มีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาทางเลือก ตัวแทนจากองค์กรที่นำแนวทางพัฒนาทางเลือกไปปฏิบัติจริง องค์กรระหว่างประเทศ องค์กรการกุศล ภาคเอกชน รวมถึงชาวบ้านผู้รับประโยชน์ โดยเป้าหมายของการประชุมครั้งนี้ คือ การชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการนำ UNGPs ไปปฏิบัติจริง เพื่อให้การพัฒนาทางเลือกประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

“พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา
ทรงเป็นองค์ประธานในการประชุม”

ตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เป็นหน่วยงานสำคัญที่นำแนวทางการพัฒนาทางเลือกไปปฏิบัติจริง พร้อมทั้งผลักดันเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนและครบวงจรที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางสู่การปฏิบัติในทุกพื้นที่ ตั้งแต่พื้นที่ปลูกพืชเสพติด รวมถึงพื้นที่ที่ประสบปัญหาความยากจนและเสี่ยงภัยต่างๆ ปี 2558 เป็นปีสำคัญที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เริ่มต้นความร่วมมือกับรัฐบาลเยอรมนีในฐานะหุ้นส่วนสำคัญในการสร้าง Global Partnership for Drugs and Development Policies (GPDDP) ซึ่งเป็นช่องทางในการเชื่อมความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาของไทยและการสนับสนุนของเยอรมนี เพื่อเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำด้านการพัฒนาทางเลือกให้รัฐบาลต่างๆ และขยายผล

การประชุมระหว่างประเทศ
ด้านการพัฒนาทางเลือก
(ICAD2)

การพัฒนาไปสู่ชุมชนอื่นๆ มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ปี 2558 ยังเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ นั่นคือ การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติเพื่อการพัฒนาในอีก 15 ปีข้างหน้า และการจัดงานการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษว่าด้วยเรื่องปัญหาอาชญากรรมเสพติดโลก (UNGASS) ที่จัดขึ้นในปี 2559 เพื่อทบทวนนโยบายด้านยาเสพติด ในช่วงเวลาสำคัญนี้ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ขอตั้งมั่นที่จะดำรงความเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติแนวทางการพัฒนาทางเลือก และผลักดันเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนที่ขาดโอกาสอย่างแท้จริง

บูรณาการเพื่อความยั่งยืนของชุมชน

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ดำเนินโครงการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน ในเขตอำเภอเยนนั้นของ ภาคมะกวย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มาเป็นเวลากว่า 5 ปี และโครงการจะสิ้นสุดในปี 2559 ความท้าทายของมูลนิธิฯ คือ การทำให้มั่นใจว่าโครงการ “ช่วยเขาให้เขาช่วยตัวเอง” ได้ก่อนถอนตัวออกจากพื้นที่

โครงการพัฒนาต่างๆ ที่ดำเนินการโดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มีจุดเด่นสำคัญที่การบูรณาการกิจกรรมพัฒนาหลายประเภทเข้าด้วยกัน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความยั่งยืนให้ชุมชนในพื้นที่เป้าหมายทั้งพื้นที่ (Area-based Development) โดยพิจารณาเลือกกิจกรรมพัฒนาจากการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนและศักยภาพในทุกด้านของพื้นที่เป็นหลัก ดังนั้น แต่ละพื้นที่จะมีกิจกรรมเด่นแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบททางภูมิสังคม สำหรับพื้นที่อำเภอเยนนั้นของ มูลนิธิฯ มีเป้าหมายสำคัญคือ สร้างความมั่นคงทางอาหารลดรายจ่ายครัวเรือน สร้างรายได้แก่ชุมชน พร้อมๆ กับการเสริมศักยภาพคนในพื้นที่ โดยมีโครงการพัฒนาปศุสัตว์อย่างครบวงจรเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อน และยังมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำการจัดตั้งกองทุนเมล็ดพันธุ์ และการส่งเสริมกิจกรรมแปรรูปด้วย

เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2558 มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ร่วมกับกรมปศุสัตว์ กระทรวงปศุสัตว์ ประมงและการพัฒนาชนบทเมียนมาร์ จัดกิจกรรมวันประกวดแพะ (Goat Day) เพื่อส่งเสริมให้อำเภอเยนนั้นของเป็นศูนย์แพะที่สำคัญของภาค รวมทั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน และส่งเสริมงานของรัฐบาลเมียนมาร์ในการทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญ

ของการเลี้ยงแพะให้ดี มีคุณภาพ กิจกรรมวันประกวดแพะนี้ถือเป็นนวัตกรรมด้านการพัฒนา คือ เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการช่วยกันจัดงานกิจกรรมนี้ โดยมูลนิธิฯ เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการออกแบบกลไกกิจกรรมและสนับสนุน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมแพะพันธุ์ดีในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงเพื่อกระจายสู่เกษตรกรในวงกว้าง และเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของ “คุณภาพ” แพะ นั่นคือ การมีแพะพันธุ์ดี การใส่ใจเลี้ยงดูให้แพะสมบูรณ์แข็งแรง ซึ่งไม่เพียงแต่จะสร้างรายได้ให้เจ้าของแพะมากขึ้น แต่วัตถุดิบที่มีคุณภาพจากการเลี้ยงที่ดีจะเป็นพื้นฐานสำคัญของอุตสาหกรรมแปรรูปเพิ่มมูลค่าและรายได้ที่มั่นคงของชุมชนต่อไป อีกทั้งเมื่อผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด ยังมีส่วนช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับชุมชน เช่น การกำหนดราคาด้วย

กิจกรรมสำคัญภายในงานประกอบด้วยการประกวดพ่อพันธุ์แม่พันธุ์แพะซึ่งมีเกษตรกรนำแพะพันธุ์ดีจำนวนมากจากหลายพื้นที่เข้าประกวด การให้ความรู้เรื่องอาหารแพะและแจกเมล็ดพันธุ์หญ้าเพื่อให้เกษตรกรปลูกเป็นอาหารสำหรับแพะ การประกวดแกงแพะ การตั้งซุ้มรับบริจาคเงินให้สุนัขและแมวจากคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเยน ซึ่งเป็นการให้ทุนช่วยเหลือสุนัขและแมวจากคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเยน ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงที่สุดในด้านสัตวแพทย์ของประเทศเมียนมาร์ ซึ่งส่งครูและนักศึกษามาร่วมงานพร้อมลงพื้นที่ดูแลสุขภาพแพะด้วยนิทรรศการจากหน่วยงานต่างๆ อีกทั้ง ยังมีการเล่นสนุกสนาน เช่น ปิดตาจับแพะ เพื่อแจกแพะพันธุ์ดีให้ชาวบ้านที่มาร่วมงาน กิจกรรมวันแพะนี้ มีผู้เข้าร่วมกว่า 2,000 คนจาก 6 อำเภอในภาคมะกวย ผลตอบรับที่ดีและความสำเร็จของกิจกรรม ทำให้ทางกระทรวงปศุสัตว์ ประมงและการพัฒนาชนบทเห็นควรที่จะเสนอรัฐมนตรีฯ ให้ขยายผลโครงการพัฒนาในลักษณะเดียวกันนี้ไปยังพื้นที่อื่นๆ รวมทั้งส่งเสริมให้อำเภออื่นๆ จัดกิจกรรมวันประกวดแพะขึ้นในอนาคต

หนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้วันประกวดแพะประสบความสำเร็จอย่างน่าพอใจ เพราะคือกิจกรรมที่ต่อยอดจากการพัฒนาปศุสัตว์อย่างครบวงจร

ซึ่งดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 4 ปี อย่างเข้มข้น เพื่อเป้าหมายสำคัญ คือเสริมศักยภาพชุมชนในการดูแลสุขภาพสัตว์อันเป็นสินทรัพย์และแหล่งรายได้ที่สำคัญ กิจกรรมด้านปศุสัตว์ครอบคลุมตั้งแต่การฝึกอบรมผู้แทนแต่ละหมู่บ้านให้เป็นเจ้าหน้าที่สัตวบาลประจำชุมชน สามารถรักษาและให้คำแนะนำด้านปศุสัตว์ในเบื้องต้นได้ จัดตั้งกองทุนยารักษาสัตว์เพื่อให้ชุมชนเข้าถึงยาที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งฉีดวัคซีนป้องกันโรคตามฤดูกาลอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้อัตราการตายของสัตว์ลดลง และสัตว์มีสุขภาพดีขึ้น นอกจากนี้ ยังดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาด้านอาหารสัตว์เพื่อให้มั่นใจว่าปศุสัตว์ในพื้นที่ได้รับอาหารที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ และยังจัดตั้ง “ธนาคารแพะ” เพื่อเพิ่มปริมาณปศุสัตว์ในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ด้วยการให้กู้แพะแก่ครัวเรือนกลุ่มที่ยากจนที่สุดก่อน โดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องคืนลูกแพะเท่าจำนวนที่ได้รับภายใน 2 ปี เพื่อให้โครงการฯ สามารถนำแพะเหล่านั้นไปมอบให้ชาวบ้านรายอื่นๆ ต่อไป วิธีการนี้ทำให้ธนาคารแพะสามารถเติบโตได้เองด้วยการลงทุนเพียงครั้งเดียว และเป็นกลไกสำคัญที่เพิ่มโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรแก่บุคคลที่ขาดทุนทรัพย์ นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจต่อไป

กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นนี้ผนวกกับการสร้างกระแสเรื่องการประกวดแพะ และการสื่อสารไปยังชุมชนต่างๆ นอกพื้นที่โครงการ ล้วนแต่นำมาซึ่งความร่วมมือและขวัญกำลังใจของชาวบ้านผู้เลี้ยงแพะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในพื้นที่ จนถึงหน่วยงานระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

ปี 2559 เป็นปีที่สิ้นสุดโครงการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน ในเขตอำเภอเยนนั้นของ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เชื่อมโยงว่ากิจกรรมปศุสัตว์ครบวงจรที่โครงการฯ ส่งเสริมไว้ และการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในพื้นที่ให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการด้านปศุสัตว์สูงขึ้น อีกทั้ง ความร่วมมือและความรู้สึกเป็นหุ้นส่วนด้านการพัฒนาของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและผู้นำในพื้นที่ ทำให้ชุมชนในอำเภอเยนนั้นของดำเนินกิจกรรมปศุสัตว์ต่อไปได้เองอย่างยั่งยืน ตามหลักการพัฒนา “ช่วยเขาให้เขาช่วยตัวเอง” ของมูลนิธิฯ

“ดูอุปกรณ์ก่อสร้างรอบๆ ตัวลุงสิ!
การขายแพะที่ได้จากโครงการ
ทำให้ลุงมีเงินมาสร้างบ้านใหม่ได้นี้แหละ”

ครอบครัว นายไผ่ ทาว
หมู่บ้านตีตมิตตอ อำเภอเยนห่ง

“ผมมีแพะ 33 ตัว ขายไปบ้าง
ตอนนี้เหลือ 27 ตัว ตอนนั้นก็ขายหนี้ได้
ส่งลูกไปโรงเรียนได้ ลูกคนโตของผม
ตอนนี้เรียนมหาวิทยาลัยอยู่ที่มะกวย
เรียนเอกวรรณคดีอังกฤษ เจ้าสองตัวนี้
เป็นตัวที่ผมจะส่งประกวด ก็หวังว่ามัน
จะชนะเลิศรางวัล”

นายเต็ง มิน และ นางไซ ไซ เอ
หมู่บ้านชัย อำเภอเยนห่ง

เราดูแลป่า ป่าดูแลเรา

“น่าน” เป็นจังหวัดที่มีภูเขามากที่สุดในประเทศไทย มีพื้นที่สูงประมาณ 6.4 ล้านไร่ หรือร้อยละ 85 ของพื้นที่ทั้งหมด จึงเป็นจังหวัดที่มีภูเขามากที่สุดในประเทศ และยังเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำน่าน ซึ่งมีปริมาณน้ำคิดเป็น ร้อยละ 45 ของแม่น้ำเจ้าพระยา อย่างไรก็ตาม การแผ้วถางเพื่อทำไร่หมุนเวียนและปลูกพืชเชิงเดี่ยวทำให้ผืนป่าต้นน้ำสำคัญของประเทศกลายเป็นภูเขาหัวโล้น เกิดความแห้งแล้ง และน้ำป่าไหลหลาก เมื่อมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เข้าไปดำเนินการในจังหวัดน่าน จึงเริ่มจากการแก้ปัญหาปากท้องของคนก่อน จากนั้นจึงค่อยดำเนินการปลูกป่า ตามหลักการ “ปลูกป่า ปลูกคน” ของสมเด็จพระเจ้าปัจจุบัน ชาวบ้านในพื้นที่โครงการฯ จึงไม่ต้องบุกรุกป่าเพื่อทำมาหากินอีกต่อไป วันนี้ เราจึงเห็นภาพที่เปลี่ยนไป

“คน” ผู้เคยทำลายป่า กลับมาอยู่กับป่า เป็นผู้ปลูกและดูแลป่าได้อย่างดี และคงไม่มีสิ่งใดที่จะสื่อถึงการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ดีเท่ากับคำพูดของเขาเอง

นายอ้อม พงษ์ประเสริฐ
อดีตผู้ใหญ่บ้านและผู้นำธรรมชาติ บ้านน้ำรี
ต.ขุนน่าน อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน

ชาวบ้านเอาบทเรียนที่เขาได้รับที่เมื่อก่อนฟันไร่จนเป็นภูเขาหัวโล้นไปหมด ไม่มีน้ำกินน้ำใช้ ชาวไร่ไรตาย เพราะไม่มีป่า เอาชีวิตความเป็นอยู่ ความเป็นจริงมาให้ชาวบ้านเห็น เมื่อชาวบ้านเข้าใจก็อยากร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันมากขึ้น

ทุกวันนี้ก็ปลื้มใจที่เห็นทุกคนช่วยกันปลูกป่า ต้นไหนที่มีแล้วก็ช่วยรักษา ต้นไหนที่ยังไม่มีก็ให้รีบปลูก ก่อนจะปลูกต้นไม้ ให้ปลูกความคิดจิตสำนึกก่อน ให้รู้ถึงประโยชน์ของการมีป่า ทุกวันนี้มีกิจกรรมอะไรก็ปลูกฝังให้เด็ก เพราะคนที่จะรักษาผืนที่ตรงนี้ให้อยู่ต่อไปได้นั้นคือ เยาวชน

นายกาน เจริญจิตรัตนกุล
ผู้ใหญ่บ้านน้ำช้างพัฒนา
หมู่ที่ 11 ต.ขุนน่าน
อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน

"คนกรุงเทพฯ จะมีความสุข
เพราะไม่มีภัยน้ำท่วมและสารเคมี"

"ใช้ทรัพยากรเลี้ยงชีพตัวเอง
ได้อย่างพอเพียง"

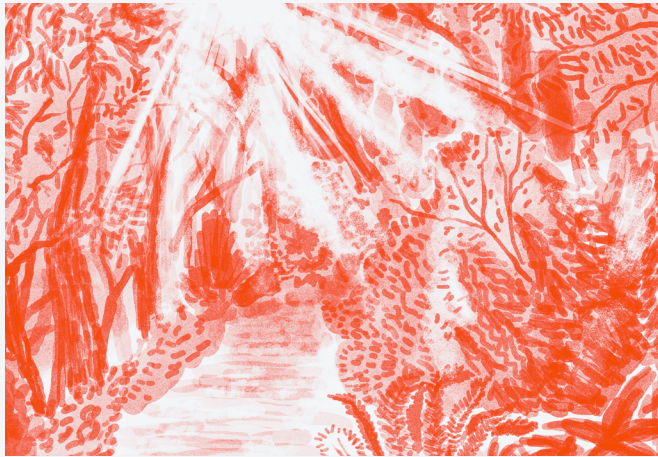
เราเป็นเจ้าของที่นี่ ถ้าเราไม่ร่วมกันจัดการทรัพยากรป่ากันเอง ถ้าเราให้คนใดคนหนึ่งมาเป็นผู้บริหารจัดการ มันไม่ได้ เจ้าหน้าที่ของรัฐกับชุมชนต้องร่วมกัน บูรณาการร่วมกัน ป่าก็จะเขียว พอป่ามีความสุข ชาวบ้านก็มีความสุข เจ้าหน้าที่ดูแลชุมชนก็จะสบายใจ และปีนี้บ้านน้ำช้างได้คืนพื้นที่ทำกินให้เป็นป่า 2,000 กว่าไร่ ตอบสนองนโยบายเพื่อคนกรุงเทพฯ เพราะเราคิดจะสร้างต้นน้ำให้คนกรุงเทพฯ ถ้าเราทำกันทั้งหมด ให้เป็นนโยบายของรัฐบาล คนกรุงเทพฯ จะมีความสุข เพราะไม่มีภัยน้ำท่วมและสารเคมี

นางนริศรา พงษ์ประเสริฐ
อาสาพัฒนาชุมชนพื้นที่น้ำรี
ต.ขุนน้ำ อ.เฉลิมพระเกียรติ
จ.น่าน

“สนับสนุนการปลูกป่าเศรษฐกิจ
ลดการเกิดไฟไหม้ป่า”

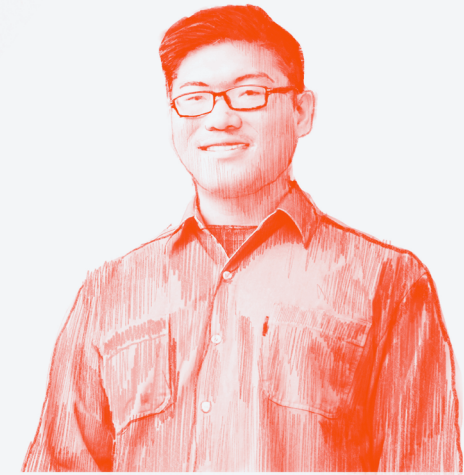

พอโครงการเข้ามาสนับสนุนการปลูกป่าเศรษฐกิจ ทำให้สองปีมานี้
ไม่มีไฟไหม้ป่า และที่ชาวบ้านเขาหวงแหนป่า เพราะเขาได้ประโยชน์
จากป่าเยอะ รู้ประโยชน์จากป่าเยอะ ถ้าเราถางป่า มันเป็นการทำร้าย
มนุษย์ด้วยกันทางอ้อม ถ้าคนที่อยู่ต้นน้ำทำลายป่า ฟันสารเคมี คนที่
อยู่ลุ่มน้ำจะอย่างไร น้ำท่วมแต่ละปีมีคนตาย สงสารเขา

นายตฤพล สุบิน
สมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลตาลชุม
อ.ท่าวังผา จ.น่าน

“ปรับกระบวนการคิด ให้หันมา
พึ่งตัวเอง กลับมามองว่าพื้นที่
ตัวเองมีคุณค่า”

โครงการเข้ามาเติมเต็มองค์ความรู้เรื่องการจัดการพื้นที่ป่า ทำให้
เกิดการปรับกระบวนการคิด ให้หันมาพึ่งพาตัวเอง เดิมทำตาม
เกษตรกระแสหลัก ทุนนิยมที่โฆษณาชวนเชื่อว่าการเกิดควมร่ำรวย
มั่งคั่ง แต่ชาวบ้านกลับมีภาระหนี้สินมากขึ้น ออกไปขายแรงงาน
การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ทำให้คนหนุ่มสาวที่ออกไปขายแรงงาน
หันกลับมามองพื้นที่ของตัวเองว่ามีคุณค่า สามารถกลับมาใช้ทรัพยากร
เลี้ยงชีพตัวเองได้อย่างพอเพียง

ด.ญ. ณัฐวดี แปะงอด (ณัฐ) (ชาย)
 ด.ญ. ศิริรัตน์ นิรันทร์ (แอน) (ขวา)
 นักเรียนโรงเรียนบ้านน้ำรัพัฒนา
 อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน

(ณัฐ) ตอนไปค่ายไฟดี หนูได้รู้เรื่องการปลูกป่า รู้จักต้นประดู่ มีกิจกรรมสนุกๆ ได้รู้จักรุ่นพี่ ได้เรียนรู้ที่นั่น ชาวบ้านตรงนั้นให้ความรู้ ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้สัมผัสกับธรรมชาติหลายอย่าง พอกลับมาจากค่ายเราก็มาเชิญชวนให้พี่ป้าน้ำอำมาปลูกประดู่ค่ะ

(แอน) หนูไปเชิญชวนทุกคนในหมู่บ้านให้ปลูกประดู่ และยังช่วยพ่อแม่ปลูกที่บ้านด้วย 200 กว่าต้น ที่บ้านปลูกกาแฟ มะม่วงหิมพานต์ หม่อน หนูชอบต้นหม่อนค่ะ ถ้ามีเวลาว่างก็ทำแยม ทำน้ำหม่อน น้ำพริกหม่อนที่โรงเรียนสอน ได้ทำให้ที่บ้านกินด้วย ถ้าเกิดไม่มีป่า รู้สึกน่าเป็นห่วง เราจะอยู่ยังไง ป่าหาย คนก็อยู่ไม่ได้ หนูอยากบอกลูกหลานต่อไปว่าให้ช่วยกันปลูกป่าดูแลป่าค่ะ

การดูแลป่ามิใช่หน้าที่ของผู้นำชุมชนหรือผู้ใหญ่เท่านั้น เยาวชนคือกำลังสำคัญในการดูแลรักษาป่าต่อไป ในปี 2558 นี้ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงจัดค่ายพลังเยาวชนไฟดี “เด็กรักป่า ป่าดูแลเด็ก” เพื่อให้เยาวชนอายุระหว่าง 13-17 ปี ในพื้นที่โครงการฯ ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลป่า รวมถึงคุณค่าของป่าในแง่สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญคือสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตและชุมชนของพวกเขาได้ ซึ่งคงไม่มีสิ่งใดสะท้อนเรื่องนี้ได้ดีเท่ากับเสียงของเยาวชนผู้เข้าร่วมค่าย “เด็กรักป่า ป่าดูแลเด็ก” เอง

“เมื่อก่อนไม่มีน้ำใช้ หลังจากแม่รักษาป่า ก็มีน้ำใช้ ไม่เดือดร้อน”

แม่ศรีคำ มั่งคละ
 เกษตรกรบ้านน้ำป่า
 ต.ตาลชุม อ.ท่าวังผา จ.น่าน

ตัวแม่เองรักษาป่าร้อยละ ๖๐ ได้ประโยชน์คือ เมื่อก่อนไม่มีน้ำใช้ หลังจากแม่รักษาป่า ก็มีน้ำใช้ ไม่เดือดร้อน ทุกวันนี้ มีคนมาถามว่าความสุขแม่อยู่ที่ไหน แม่บอกว่าอยู่ที่ใจ แม่พอเพียงอยู่อย่างนี้ แม่ก็อยู่ได้แล้ว...

ด.ช.สราวุฒิ มุงคุณ (คิม) (ซ้าย)
 ด.ญ.นภัสกร จิรพรชิต (นะ) (กลาง)
 ด.ช.พีรพัฒน์ บัวแสน (บุญ) (ขวา)
 นักเรียนโรงเรียนบ้านน้ำช้างพัฒนา
 อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน

(คิม) ถ้ามีคนมาตัดไม้ ผมจะเตือนเขาว่า อย่าตัดต้นไม้ เพราะเป็น ป่าอนุรักษ์ เราต้องช่วยกันรักษาเอาไว้ เราจะได้คงความสดชื่นและความอุดมสมบูรณ์ในหมู่บ้าน ผมอยากฝากคนกรุงเทพฯ ให้ช่วยดูแลและบำรุงรักษาป่าให้มันดีขึ้น ถ้ามีโอกาสมาเที่ยวด้วย ก็มาปลูกต้นไม้กันได้ครับ หลังจากไปค่าย ผมรักป่ามากขึ้น และกลับมาบอกพ่อแม่ช่วยกันปลูกต้นไม้ประจำ เพราะเป็นไม้เศรษฐกิจ ให้เงินเยอะ...

(นะ) หนูช่วยพ่อแม่ถอนหญ้า พรวันดินในสวน บางครั้งหนูไปคนเดียวด้วยคะ แล้วที่กรุงเทพฯ เขามีต้นไม้กันไหมคะ? หนูอยากให้คนกรุงเทพฯ ช่วยกันอนุรักษ์ป่าคะ หนูรู้จักประตูมากขึ้นจากค่าย อยากปลูกประตู เพราะว่ามันมีประโยชน์ แต่ตอนนี้ยังไม่มีที่ดิน... ที่บ้านปลูกต้นมะม่วงหิมพานต์ กาแฟ ผลไม้ เช่น อโวคาโด...

(บุญ) ผมตื่นขึ้นมาเห็นป่าแล้วรู้สึกสดชื่น ถ้าไม่มีป่า จะรู้สึกร้อน แล้วพอผมได้ไปค่ายฝึคดี ผมได้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างป่า จึงไม่อยากตัดไม้ทำลายป่า ในตอนแรก ไม้รู้จักประตู เคยเห็นแต่ต้นไม้ ไม้รู้ว่ามันคือต้นไม้ประตู หลังจากค่าย ผมคุยกับตาว่าอยากปลูกประตู ตาแบ่งที่ให้นิดเดียว ตอนนี้อยู่ผมปลูกต้นไม้ประตูไป 1 ไร่ ประมาณ 100 ต้นครับ

ปลูกคน สร้างพลเมืองดี เพื่ออนาคตของชุมชน

“ช่วยให้เขาช่วยตนเอง ต้องนึกว่า ถ้าไม่มีเราอยู่ตรงนี้ เขาจะอยู่ได้ไหม หรือจะเลิกไปเลย” คือ พระราโชวาทของสมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนโยบายหลักในการพัฒนา ราษฎรในโครงการพัฒนาตอยตุงฯ ไว้ “การปลูกป่า” เป็นจุดเริ่มต้นของการคืนความสมบูรณ์สู่ตอยตุง และต้องทำควบคู่ไปกับ “การปลูกคน” โดยการสร้างโอกาส พัฒนาทักษะความรู้ เพิ่มศักยภาพและความสามารถ ตลอดจนปลูกจิตสำนึกรักถิ่นฐานและหวงแหนทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ กลายมาเป็นพลเมืองดีของสังคม เพื่อให้แน่ใจว่าชุมชนตอยตุงจะสามารถสานต่อและยกระดับการพัฒนาชุมชนของตนด้วยตัวเองได้

“การปลูกคน” ของโครงการพัฒนาตอยตุงฯ ครอบคลุมกิจกรรมพัฒนา ตั้งแต่ทารกในครรภ์ไปจนถึงผู้สูงอายุ รวมถึงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา การพัฒนาทักษะและศักยภาพในการทำงานกระทั่งเกิดความเชี่ยวชาญ และปลูกฝังเรื่อง การใฝ่รู้ เปิดรับ และรู้จักใช้ข้อมูลข่าวสารตลอดจนเทคโนโลยีอย่าง เป็นประโยชน์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการ บริหาร และพึ่งตนเองได้ ปัจจุบัน หน่วยงานราชการ อนามัย สถานศึกษา รวมถึงองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่สามารถดำเนินกิจกรรม การพัฒนาตั้งแต่ทารกในครรภ์ไปจนถึงผู้สูงอายุได้ด้วยตนเองเป็น อย่างดีแล้ว ดังนั้น โครงการพัฒนาตอยตุงฯ เพียงแต่เสริมและนำ ความรู้ใหม่ๆ เข้ามา เช่น การเสริมแนวทางการเรียนรู้แบบเด็กเป็น ศูนย์กลาง การพัฒนาศักยภาพและทักษะการสอนรูปแบบต่างๆ ให้แก่ สถานศึกษาทั้ง 8 แห่งในพื้นที่โครงการฯ และการพัฒนากิจกรรมนอก

ห้องเรียนให้แก่เด็กและเยาวชน เป็นต้น

ตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา โครงการพัฒนาตอยตุงฯ เริ่มกระบวนการสร้าง พลเมืองดีรุ่นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการรับช่วงต่อการพัฒนาใน อีก 10-15 ปีข้างหน้า จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ ของตอยตุง โดยเน้นการเสริมศักยภาพและมุมมอง จุดประกายการ เรียนรู้และทักษะให้เยาวชน ผ่านการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน ซึ่งเป็น ที่รู้จักในชื่อ “โครงการค่ายเด็กและเยาวชนใฝ่ดี” ที่เกิดจากความร่วมมือ ระหว่างโครงการฯ ครู พ่อแม่ คนในชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น

โดยร่วมกันออกแบบรูปแบบและเนื้อหาของหลักสูตรแต่ละหลักสูตร ให้เหมาะสมกับแต่ละช่วงอายุของเยาวชนในพื้นที่ ตั้งแต่ก่อนวัยรุ่น ถึงวัยรุ่นตอนปลาย สำหรับช่วงวัยเด็กถึงวัยรุ่นตอนต้น อายุ 9-12 ปี เน้นกิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์ สามารถตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองได้ ช่วงวัยรุ่นตอนกลาง อายุ 13-15 ปี เน้นการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สร้างให้เยาวชนเป็นผู้ ใฝ่รู้ตลอดเวลา และปลูกฝังว่า ความรู้รอบตัวและสามารถประยุกต์ ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ สำหรับช่วงวัยรุ่นตอนปลาย อายุ 16-18 ปี เน้นเรื่องบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ทักษะอาชีพ การวางแผน อนาคต และทักษะของการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างความ เปลี่ยนแปลง ตลอดจนการก้าวขึ้นไปสู่ผู้ใหญ่ ในช่วงอายุ 18-22 ปี เน้นการมอบทุนศึกษาในระดับอุดมศึกษา และพัฒนาศักยภาพนักเรียน ทุนโครงการฯ ที่ท้ายสุดแล้ว กลุ่มคนเหล่านี้จะกลายมาเป็นต้นแบบ พลเมืองดีของชุมชนตอยตุงในอนาคต และพัฒนาชุมชนร่วมกันต่อไป

ความท้าทายสำคัญของการพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ในพื้นที่โครงการ ตอยตุงฯ คือ การปลูกจิตสำนึก และการสร้างความเป็นผู้นำในการ ดูแลรับผิดชอบและพัฒนาพื้นที่ตอยตุงต่อไปอย่างยั่งยืน กว่า 15 ปี ที่ผ่านมา โครงการฯ ได้มอบทุนการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาให้แก่ เยาวชนในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เป็นจำนวนมากกว่า 150 ทุน ซึ่งเยาวชน

สามารถเลือกสาขาหรือมหาวิทยาลัยได้ตามความสามารถของตนเอง หรือความต้องการในพื้นที่ นอกจากนี้ โครงการฯ ยังมีความร่วมมือกับ มหาวิทยาลัย 5 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และ มหาวิทยาลัยพะเยา

ในปี 2558 โครงการฯ ได้มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนในพื้นที่โครงการ ดอยตุงฯ จำนวน 20 ทุน โดยนักเรียนทุนได้เข้าร่วมงานปฐมนิเทศ และ ทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและความเป็นผู้นำ เช่น การเรียนรู้ประวัติของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และดอยตุง ความรู้สึกของคนในพื้นที่ที่ทำงานในโครงการฯ การบริหารเงิน การทำงานร่วมกัน การวางแผนอนาคต รวมถึงการเตรียมความพร้อมการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย ทำให้พวกเขา ได้สร้างแรงบันดาลใจเพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเอง ผ่านกระบวนการ สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเป็นนักเรียนทุนของโครงการฯ และการทำงานร่วมกับโครงการฯ อีกทั้ง ยังเป็นการเชื่อมโยงตนเองกับพื้นที่โครงการฯ มองเห็นโอกาสที่จะกลับมาทำประโยชน์ในพื้นที่ และเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างนักเรียนทุน เพื่อให้ความช่วยเหลือและทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนของพวกเขาาร่วมกันต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุนมีส่วนร่วมในการคิดเพื่อพัฒนาเยาวชนรุ่นต่อไป เกิดความรู้สึกรักผูกพันและเป็นเจ้าของการพัฒนาในพื้นที่มากขึ้น จึงมีข้อกำหนดให้นักเรียนทุนต้องกลับมาช่วยงานโครงการฯ เป็นเวลาอย่างน้อย 20 วันต่อปี พวกเขาจึงสลับสับเปลี่ยนกันเข้ามาช่วยกิจกรรมค่าย “ไผ่ติ” ในฐานะวิทยากร พี่เลี้ยงค่ายเยาวชนของน้องๆ ในพื้นที่ ประสบการณ์ดังกล่าวทำให้เด็กทุนเห็นคุณค่าของการทำงานในฐานะผู้ให้ โดยมีนักเรียนทุนหลายคนสมัครใจมาช่วยงานมากกว่า 20 วัน ทำให้เห็นถึงความผูกพัน ความสำนึกรับผิดชอบที่มีต่อชุมชนของตนเอง และอนาคตที่สดใสของชุมชนดอยตุง

ภารกิจการ “ปลูกคน” ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ยังคงดำเนินต่อไปที่ดอยตุง และเริ่มขยายไปสู่พื้นที่พัฒนาอื่นๆ เพื่อสร้างพลเมืองที่ดี คิดเป็น ทำเป็น ภูมิใจในคุณค่า แนวทางการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมของตนเอง ในขณะเดียวกัน ยังรู้เท่าทันและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ เยาวชนเหล่านี้จะเติบโตไปเป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนและสานต่อเจตนารมณ์ของชุมชนให้สามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน และกลายเป็นผู้นำที่จะเป็นแบบอย่างให้เยาวชนรุ่นต่อไป

“หนูอยากขอบคุณที่ทำให้มีค่ายดีๆ แบบนี้ขึ้นมา เพราะจากปกติหนูเป็นคนที่มีเพื่อนน้อย ก็เริ่มมีเพื่อนเยอะขึ้น ทำให้หนูรู้จักว่าการช่วยเหลือคนรอบข้างเป็นยังไง ทำให้หนูมีน้ำใจมากขึ้น”

น.ส.พัชรี วิมลสุขสันติ (บี), แถวหน้าคนที่ 1 จากขบวนนักเรียนทุนมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ประจำปี 2557

“การทำงานเป็นทีม การวางแผนเป็น เป็นสิ่งสำคัญ ทำให้เรามีกระบวนการคิดที่ลึกซึ้งมากขึ้น สามารถปรับตัวกับสิ่งที่เราเป็นอยู่ได้ การที่เราจะเป็นช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เราจะต้องรู้ก่อน ถึงจะช่วยให้ผู้อื่นรู้ได้

รู้สึกว่ามันมีคุณค่ามาก มันไม่สามารถซื้อได้ด้วยเงิน และไม่มีขาย มันเป็นประสบการณ์ที่ดีมากๆ ผมคิดว่าบางสิ่งบางอย่างมันไม่มีสอนในห้องเรียน ไม่มีในตำราเรียน ไม่มีในหลักสูตร เราเรียนรู้มาด้วยกัน ชอบมากๆ ทำให้เราเป็นผู้ใหญ่ขึ้น”

นายวัชรินทร์ ไอ่แสน (วัฒน์), แถวหลังคนที่ 3 จากขบวนนักเรียนทุนมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ประจำปี 2557

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ มุ่งชดเชยคาร์บอนให้หมดไป

รายงานล่าสุดของธนาคารโลกระบุว่า ภาวะโลกร้อนอาจทำให้คนกว่า 100 ล้านคน กลายเป็นคนจนในปี 2573 เพราะอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น ส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรลดลง กระทบปริมาณน้ำในแหล่งน้ำ เกิดภาวะขาดแคลนทรัพยากร มีผลให้ราคาอาหารสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ ในวาระการพัฒนาหลังจากปี 2558 (Post-2015 Development Agenda) เรื่องการจัดปัญหาความอดอยากและยากจนให้หมดสิ้นในปี 2573 ดังนั้น หนึ่งในแนวทางการจัดปัญหาความยากจนก็คือ การหันมาแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนอย่างจริงจังนั่นเอง

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนระหว่างคนและธรรมชาติมาโดยตลอด ในปี 2558 นี้ หนึ่งในเป้าหมายสำคัญ คือ การมุ่งสู่การเป็นองค์กรที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นศูนย์ หรือ Carbon Neutral Organisation โดยมาตรการอนุรักษ์พลังงานเพื่อไปสู่การเป็นองค์กรที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นศูนย์ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) คำนวณปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากกิจกรรมของมูลนิธิฯ 2) ดำเนินกิจกรรมลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และ 3) ดำเนินกิจกรรมชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

หนึ่งในกิจกรรมสำคัญที่สามารถช่วยลดซับก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศได้อย่างมาก คือ การปลูกป่า ซึ่งมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ดำเนินการปลูกป่ามากกว่า 28 ปี ตั้งแต่เริ่มโครงการพัฒนาตอยตุงฯ ในปี 2531 และในปัจจุบัน มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ นำต้นแบบการ “ปลูกป่า ปลูกคน” จากโครงการพัฒนาตอยตุงฯ ไปขยายผลในหลายพื้นที่ ส่งผลให้การดำเนินการปลูกป่า

ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ครอบคลุมพื้นที่กว่า 500,000 ไร่ ถือเป็นการชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Carbon Offset) ของมูลนิธิฯ ได้อย่างมหาศาล แต่เพื่อให้แนวทางการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของมูลนิธิฯ สอดคล้องกับมาตรฐานสากล มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงร่วมมือกับองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (TGO) เพื่อสำรวจปริมาณการกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ของต้นไม้ในพื้นที่ป่าของโครงการปลูกป่า จังหวัดน่าน ตามระเบียบวิธีการในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครตามมาตรฐานของประเทศไทย (T-Ver) เพื่อรับรองกิจกรรมการปลูกป่าให้ได้มาตรฐานของการชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจกด้วย

ไม่เพียงเท่านั้น มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ยังตั้งใจให้การดำเนินงานทุกขั้นตอนในทุกด้านเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการผลิตสินค้าและบริการของธุรกิจเพื่อสังคมทั้ง 5 ธุรกิจ ไปจนถึงการใช้พลังงานทางเลือก การใช้พลังงานชีวมวลจากสิ่งเหลือใช้ และที่สำคัญในปี 2558 ที่ผ่านมาทางมูลนิธิฯ ยังได้กำหนดมาตรการอนุรักษ์พลังงานและรักษาสิ่งแวดล้อมของสำนักงานภายใต้แนวคิด “สำนักงานสีเขียว” นั่นคือ การสร้างมาตรฐานให้กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสำนักงานส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยมีสำนักงานกรุงเทพฯ เป็นพื้นที่นำร่อง

มูลนิธิฯ ใช้เกมเป็นกลไกสำคัญให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วม เริ่มจากการคำนวณปริมาณก๊าซเรือนกระจก โดยให้พนักงานสำรวจและเก็บข้อมูลปริมาณก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมในสำนักงาน รวมถึงกิจกรรมในชีวิตประจำวันของพนักงานทุกคน อาทิ วิธีการเดินทางจากบ้านมาสำนักงาน การทิ้งขยะหรือเศษอาหารที่เหลือจากการกิน ปริมาณการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าหรือการใช้น้ำในแต่ละวัน เป็นต้น ทำให้เห็นถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่พนักงานสร้างขึ้น และเห็นแนวโน้มที่จะทำให้ลดลง เพราะผลจากการสำรวจถูกนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อหาวิธีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อไป

ขั้นต่อมา คือ การเริ่มดำเนินโครงการ “Green Project” ที่สนับสนุนให้พนักงานลดการใช้พลังงานและทรัพยากรภายใต้แนวคิด 3R: Reduce Reuse Recycle โดยมีกิจกรรมตั้งแต่ การใช้กระดาษ 2 หน้า ไปจนถึง การเปิดตลาดสินค้ามือสองเพื่อให้คนในสำนักงานเอาของที่ไม่ใช้แล้ว มาขาย และการ Recycle ผ่านกิจกรรมการแยกขยะ การนำขยะบางชนิดไปแปรรูป สร้างมูลค่าและประโยชน์ต่อไปได้ อย่างการนำกล่องลังที่ไม่ใช้แล้วมาเป็นวัสดุในการผลิตถุงกระดาษของผลิตภัณฑ์ ดอยตุง เป็นต้น โดยผลสำรวจครั้งล่าสุดในปี 2558 พนักงานที่สำนักงานกรุงเทพฯ จำนวนทั้งสิ้น 144 คน ปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดลงจากปีก่อนถึง 50.77 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า

ในอนาคต เมื่อองค์กรไม่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศ หรือมาตรการ 3 ขั้นตอน ประสบความสำเร็จ กระบวนการนี้จะถูกขยายต่อไปยังพื้นที่ทำงานอื่นๆ ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ เพื่อเป็นตัวอย่างและ พิสูจน์ให้เห็นว่ามูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ คือองค์กรที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นศูนย์แห่งแรกๆ ของประเทศอย่างแท้จริง

แบรนด์ต่อยอดกับการพัฒนา สู่มาตรฐานระดับนานาชาติ

หลักสำคัญในการแก้ไขปัญหาการปลูกพืชเสพติด ตัดไม้ทำลายป่า กองกำลัง และการค้าประเวณี ซึ่งเป็นปัญหาในอดีตของดอยตุง คือ การสร้างโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพที่สุจริตให้คนในชุมชน เพื่อให้เขาและครอบครัวสามารถอยู่รอดมีชีวิตที่มั่นคงและพึ่งพาตนเองได้

สำหรับชุมชนดอยตุง หนึ่งในอาชีพที่หลากหลาย คือ งานหัตถกรรม เพราะคนดอยตุงมีทักษะงานฝีมือเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะการทอผ้า ปักผ้า และเย็บผ้า งานหัตถกรรมของแบรนด์ดอยตุงจึงเริ่มจาก ศูนย์ฝึกอาชีพขนาดเล็ก และเติบโตขึ้นเป็นโรงงานทอผ้า จนขยายไปสู่ งานหัตถกรรมอื่นๆ ได้แก่ โรงงานกระดาษสา โรงงานทอพรหม และ โรงงานเซรามิก ซึ่งปัจจุบันรวมเรียกว่าศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ

ศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือนี้เป็นแหล่งผลิตสินค้ามากมาย อาทิ ผ้าพันคอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ผลิตภัณฑ์บนโต๊ะอาหาร ตั้งแต่ชุดผ้ารองจาน ผ้าปูโต๊ะ ไปจนถึงจาน ชาม หลากหลายรูปแบบ รวมถึงผลิตภัณฑ์แต่งบ้าน แต่ไม่ว่าผลิตภัณฑ์จะหลากหลายเพียงใด สิ่งสำคัญที่แบรนด์ดอยตุงเน้นตั้งแต่แรกเริ่ม และพยายามถ่ายทอดไปสู่ชุมชนมาโดยตลอด คือ เรื่องคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งแบรนด์ดอยตุงไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงขั้นสุดท้ายของการผลิตเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบคุณภาพตลอดกระบวนการ เพราะคุณภาพมาตรฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำแบรนด์และชุมชนดอยตุงไปสู่ความยั่งยืน

เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ดอยตุง มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ จึงร่วมมือกับ อีเกีย (IKEA) ในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา เพื่อนำมาตรฐานการออกแบบและผลิตของอีเกียมาปรับใช้กับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของแบรนด์ดอยตุง และในทางกลับกัน เพื่อนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เกิดจากฝีมือของชุมชนดอยตุงไปสู่ตลาดสากล อีเกีย เป็นบริษัทผู้ผลิตและจำหน่ายเฟอร์นิเจอร์และผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านชั้นนำจากประเทศสวีเดน มีสาขากระจายทั่วโลก และให้ความสำคัญกับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เข้าถึงได้ โดยมีคุณภาพ ราคาเหมาะสม และออกแบบโดยคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ อีเกียเริ่มโครงการ Next Generation เพื่อค้นหาธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับการดูแลชุมชนและสิ่งแวดล้อมจากทั่วโลกเพื่อมาเป็นพันธมิตรกับอีเกีย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ธุรกิจขนาดเล็กสามารถนำเสนอสินค้างานฝีมือจำนวนจำกัดสู่ตลาดโลกได้ และเปิดโอกาสให้อีเกียสนับสนุนชุมชนได้โดยตรง

ด้วยวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกันเรื่องการพัฒนาคนในชุมชนและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ความร่วมมือระหว่างแบรนด์ดอยตุงและอิกเกียภายใต้โครงการ Next Generation จึงเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2554 โดยอิกเกียเดินทางมาศึกษาดูงานเพื่อให้เข้าใจแนวคิดการพัฒนาและการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ จนเกิดการแลกเปลี่ยนนักออกแบบ และดำเนินการผลิตและจำหน่ายให้อิกเกียเป็นครั้งแรกในประเทศไทย การเป็นพันธมิตรทางธุรกิจกับอิกเกียทำให้แบรนด์ดอยตุงนำมาตราฐานไอเวย์ (IWAY) เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต ทำให้เกิดการพัฒนามาตรฐานการผลิตทั้งกระบวนการให้ใส่ใจในรายละเอียดด้านสิ่งแวดล้อม สังคม ตลอดจนสภาวะและคุณภาพชีวิตในการทำงานทุกขั้นตอน ซึ่งรวมถึงการเลือกใช้สารเคมีให้เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด มาตรฐานการจับเก็บสารเคมี การลดมลพิษทางเสียงต่อชุมชน เป็นต้น ในขณะเดียวกัน การบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการทางธรรมชาติที่ศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานฝีมือทำอยู่เป็นปกติก็ได้รับการรับรองให้สอดคล้องกับมาตรฐานไอเวย์ด้วย อีกทั้ง มาตรฐานนี้ได้รับการสื่อสารไปยังพนักงานและได้รับการตรวจสอบเดือนละ 1 ครั้ง

ปัจจุบัน แบรินด์ดอยตุงและอิกเกียมีผลิตภัณฑ์ร่วมกันเป็นคอลเล็กชันที่ 6 โดยในปี 2558 นี้ ชื่อว่า “VALBALANS” เป็นภาษาสวีเดน แปลว่า ความสมดุลที่ดี (Well Balance) โดยจำหน่ายใน 4 ประเทศ ได้แก่ ฟินแลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ สวีเดน และออสเตรีย

ความร่วมมือระหว่างแบรนด์ดอยตุงและอิกเกียส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาบุคลากรของมูลนิธิ โดยเฉพาะชุมชนดอยตุง และเปิดโลกของชุมชนดอยตุงอย่างมหาศาล จากชุมชนที่เริ่มจากการต่อยอดทักษะงานฝีมือพื้นฐาน มาเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จนปัจจุบันอยู่ในระดับที่นำมาตราฐานสากล ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั่วโลก โดยสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ชุมชนดอยตุงมีโอกาสเรียนรู้วิธีการทำงานมาตราฐานสากล เข้าใจและได้รับการปลูกฝังจากการปฏิบัติจริงเรื่องผลกระทบของการทำงานของตนต่อสิ่งแวดล้อมและโลก ซึ่งจะกลายเป็นความตระหนักรู้และคุณค่าติดตัวของคนในชุมชน และพื้นฐานของการสร้างธุรกิจเพื่อสังคมขนาดย่อมของตนหรือประกอบอาชีพใดๆ ก็ตามในอนาคต

ISBN : 978-616-7681-43-6

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กันยายน 2563 จำนวน 500 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2563 โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ การคัดลอกส่วนใดๆ ในหนังสือนี้ไป
เผยแพร่ในทุกรูปแบบต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ยกเว้นการ
อ้างอิงเพื่อการศึกษาและการวิจารณ์

จัดพิมพ์โดย : มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

พิมพ์ที่ : บริษัท โรงพิมพ์กรุงเทพ (1984) จำกัด 104/1 ถนนรางน้ำ ราชเทวี
กรุงเทพฯ 10400 โทร 02-247-1940

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์
Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage